

νά μονομαχῆ, καὶ τὸν Αἴαντα νὰ παλέβῃ μετὰ τὸν Ὀδυσσεύα. Καὶ φαντάζομαι ἀκόμα τί συγκλίνηση μπόρῃσε νὰ μὲ πιάσῃ ἂν ἀκούγα ἔξαφνα κἄνα χωρικό Νορμανδὸ νὰ μοῦ ἀπαγγέλῃ μετὰ τὴ ντοπιολαλιά του τὰ καλύτερα κομμάτια τοῦ «Τραγουδιοῦ τοῦ Ρολλάντου».

Ἀληθινὰ κάθε ἄλλο εἶναι μεταφορὰ μόνον χωρὶς χαραχτήρα πού μπερδέβει τὸ λαϊκὸ κείμενο μὲ δασκαλικὲς φασαρῖες.

Ὁ Πάλλης ξαναζωντάνεψε μετὰ τὴ μετάφρασή του τὸν Ὀμηρὸν, ἀφοῦ ἡ Ἰλιάδα του μπορεῖ νὰ κυλήσῃ πολὺ ἀξιόλογα ἀπὸ τὸ στόμα ἐνὸς συγκαιρίτη μας τσοπάνου. Καὶ νὰ τί πρέπει πρέπει μαζί μετὰ τὰ Ἠπειρώτικα τραγούδια νὰ δίνουμε στὰ ρωμιόπουλα γιὰ διάβασμα. Κι' ἂν εἶναι ἀνάγκη ἀκόμα νὰ ὑπάρχῃ γιὰ τὰ σχολεῖα κἄνα βιβλίον ἱστορικὸ, ξεκουραστικὸ λιγάκι, ἀπ' ὅπου μέρα μετὰ τὴ μέρα ν' ἀντλοῦνε κομμάτια γιὰ διάβασμα, τέτοιο βιβλίον πρέπει νὰ εἶναι ἡ «ἱστορία τῆς Ρωμισσῆς». Γιατί ἀπὸ καὶ θὰ μάθουνε οἱ Νεοῖλληες καὶ θὰ αἰστανθοῦνε τίς αἰτίες τοῦ ξετυλίγματος τους, κι' ἀντὶς νὰ σκοτιζοῦνται πιά μετὰ τὸ μεταχειρίσῃ μιᾶς γλώσσας κρύας καὶ πλαστῆς πού ἀφήνει τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς Βυζαντινοῦ ἐσπεράντο, θὰ κάνουε πολὺ καλύτερα νὰ καλλιεργήσουε τὴ μητρικὴ τους γλώσσα, ἀφοῦ τώρα μετὰ τὴν ἐπίσημη διδασχὰ πού γίνεται στὰ σχολεῖα ὄχι μόνον ἡ ἀνατροπὴ δὲν εἶναι Ἑλληνόπρεπτη—καθὼς νομίζουε—μὰ καὶ βλαφτικὴ πολὺ γιὰ τὸ ἔθνος καταντᾷ, ἐπειδὴ τὰ κατμένα τὰ παιδιὰ πολὺ εὐκολώτερα μαθαίνουε νὰ μιλοῦνε τὰ Γαλλικὰ ἀπ' ὅσο ἐννοοῦνε τίς ἁμορφῖες τῆς πατρογονικῆς τους γλώσσας. Κι' αἰτία τοῦ κακοῦ εἶναι ἡ ἔλλειψη λογικῆς καὶ πρεποῦμένης ἀνατροφῆς. Ἀποδείχῃ εἶναι ἡ πρόδο, τῆς μιχτῆς γλώσσας.

Λίγο λίγο ὁμως καὶ χάρη στους ὀπαδοὺς τῆς ἡ ζωντανῆς γλώσσα μπαίνει στὸ δρόμο τῆς κι' ἀρχίζει, ἂν κι' ὄχι πάντοτε μετὰ τὴ φυσικὰ τῆς γραμματικῆς μορφῆς, ν' ἀποχτᾷ τὰ δικαιώματά τῆς.

Τὸ φαινόμενο τοῦτο δὲν ἀπαντιέται μόνον στὴν Ἑλλάδα· καὶ τὸ Βουκουρέστι εἶχε τίς ταραχῖς του ἐξαιτίας τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. Κ' ἐκεῖ, ὅπως στὴν Ἀθήνα, ὑπάρχει μιὰ κάποια κρυμμένη τάξη, πού περιφρονῶντας τίς ἀληθινὰς ἐθνικὰς ἁμορφῖς ζῆ μετὰ τὸν τρόπον ξενικῶν. Δὲ θέλουε νὰ ποῦμε μ' αὐτὸ, ὅτι ἡ Γαλλικὴ ἐπίδραση πού ἐναντίον τῆς σηκώθηκε στὴν Ρουμανία ἡ κοινὴ γνώμη, δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ καθόλου. Τὸ ἐναντίον ἡ Ἑλλάδα μᾶς ἀποδείχῃ ὅτι μ' ὅλη τὴν ὀριστικὴ ἀποδοχὴ τοῦ δημοτικοῦ στοιχείου γιὰ βάση γλωσσικὴ, ἡ ἐπίδραση αὐτὴ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ γίνῃ μεγαλύτερη καὶ βαθύτερη. Φτάνει νὰ διαβάσῃ κανεὶς τὰ ποιήματα τοῦ Παλαμά, καθὼς φτάνει νὰ διαβάσῃ τὸ Μαρτζώκη γιὰ νὰ καταλάβῃ τὸ τί μπορεῖ, πρωτότυπα καὶ δυνατὰ, νὰ ἐκφράσῃ ἕνας ποιητῆς πού περιορίζεται νὰ τραγουδῇ, σύμφωνα μετὰ τίς ἁμορφῖς τῆς φυλῆς του, τὴν ἀπειρὴ ψυχὴ τῆς! Τέτοιος εἶταν ὁ Σολωμός. Κι' ἂν ὁ Παλαμάς εἶναι Γκαῖτε, ὁ Μαρτζώκης εἶναι Σίλλερ. Σ' αὐτόνε ἡ φωνὴ τῆς καρδιᾶς ὑψώνεται παντοῦ σὰν κυβερνήτρα τῆς ρυθμικῆς μελωδίας. Τὸ ἐναντίον στὸν Παλαμά ὁ νοῦς εἶναι τὸ πᾶν. Ἀνάμεσόν τους βρίσκεται ὁ Κάλδος, ὁ πού βλέπει κανεὶς τὸ δούλεμα τῆς σκέψῆς μαζί καὶ τοῦ αἰσθηματος. Θὰ μιλήσουε ἀργότερα σὲ μιὰ μελέτη λαβαίνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὰ «Καινούρια Ποιήματα» τοῦ Μαρτζώκη πὼς καθένας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ποιητῆς εἶναι κ' ἕνας κρῖκος πού τὸν ἐνάωνε μετὰ τὸν ἄλλο, καὶ τί ἐπίδραση ξεχωριστὴ ἔχει καθένας τους. Ὁ Μαρτζώκης ἀπὸ τὴν Ἰταλία, ὁ Παλαμάς ἀπὸ τὴ Γαλλία.

Πιὸ εὐκολα, ἀπ' τὸ δῆμα καὶ τὸ ρομάντζο, ὁ λυρισμὸς θεμελιώνεται κι' ἀπλώνεται στὴ λαϊκὴ παράδοση.

Γιὰ τοῦτο ἡ ποίηση πρώτη ἦρθε κοντὰ στὴ Ρωμισσῆ καὶ τὴν προσκύνῃ· μὰ πρὶν ὑψωθῆ ὡς τὰ φιλοσοφικὰ ἔπρεπε πρῶτα νὰ τραγουδῆ τίς ἁμορφῖς καὶ τοὺς πόθους τοῦ ἔθνος. Ὁ Βουκολισμὸς εἶταν ἕνα πέρασμα πού μετὰ τὸν Κρυστάλλη, διάβηκε ἀπὸ τὸ Σολωμὸ καὶ τὸ Βαλαωρίτη, ὡς τὴν «Ἀσάλευτη Ζωὴ», πού εἶναι ἁμα ἰδεολογικῆς λεπτότης. Καὶ συμβαίνει, ὅταν αὐτὸ καθαυτὸ τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα εἶναι ρητορικὸ καὶ διαλεχτικὸ μαζί, ν' ἀφήνῃ νὰ βυθιστῇ κανεὶς ὡς τὴν οὐσία του, καὶ νὰ φανερώσῃ τὰ πολυτιμώτερα σημάδια τοῦ περιβάλλοντος. Εὐκολώτατα ὁ ποιητῆς παίρνει κατὰ τύχη μιὰ παράδοσιν ἢ ἕνα μῦθον δίνοντας τους τὴν ἐπίκαιρη συμβολικὴ μορφῆν. Ὁ Ψυχάρης βλέποντας τὸ σνοβιστικὸ γερμανισμὸ τῶν πρώτων νικηστῶν τῆς Ἀθήνας καὶ θέλοντας νὰ σοβαρέψῃ τὴν πολεμικὴν του, πού ἀλλοῶς θᾶμενε στὰ στενὰ ὄρια τῆς δημοσιογραφίας, ἔγραψε τὸ «Ρωμαϊκὸ Θέατρο». Ἀπλὸ μὲγάλωμα τοῦ δρόμου πού πρωτάνοιξε ὁ Καμπύσης. Ὁ Ἀνατόλ Φράνς ἀντικατέστησε τὸν Ἰψεν. Ὁ Δ. Ταγκόπουλος πού μᾶς ἔδωκε τελευταῖα τοὺς «Ζωντανούς καὶ πεθαμμένους» λαβαίνοντας ἀφορμὴ ἀπ' τίς γλωσσικὰς φιλοκεικῖες ὅπου ὅλο τὸ μέλλον τῆς νεώτερης Ἑλλάδας κρεμίζεται, ξαναδιάβασε τὸ Βαγγέλιον τοῦ Λουκά ἀπὸ τὴν περιφρημὴν μετάφρασιν τοῦ Πάλλη καὶ τράβηξε ἀπὸ καὶ τὸν «Ἄσωτος» ὅπου ὁμως ἡ ποιητικὴ Τέχνη δὲν καταφέρνει νὰ μᾶς φανερώσῃ σ' ἕνα ζέσπασμα τῆς ἰδέας πραγματικὰ δυνατὸ, τὸ ἐνδιαφερό τοῦ μῦθου. Μὰ ξεπηδάει ἕνας τέτιος ἐνθουσιασμὸς γιὰ τὴν ἰδέαν πού ὑπερασπίζεται, ὥστε συνεπαίρνεται κανεὶς ἀπὸ τὴ γοητεία τοῦ διαλόγου τοῦ ὀρητικῶν μαζί καὶ θεληματικὰ ἀπλοῦ. Εἶπα θεληματικὰ γιατί φανερώνεται κάποτε μιὰ ἐπιτήδευση ἀπλότης πού δὲν πολυπηγαίνει μετὰ τὴ φύσιν τῶν χαραχτήρων. Κατὰ τῆλλα ὁ Ἄσωτος εἶναι ἔργο πολεμικὸ κ' ἐπίκαιρο, καὶ γιὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἔχει τὴν ἀξία του μὰ καὶ τὰ ἐλαττώματά του. Γιατί γεννιέται τὸ ζήτημα, ἂν ἡ ἐποχὴ πού μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὰ Βαγγελικὰ δὲν εἶναι πολὺ κοντινὴ ἀκόμα γιὰ νὰ μπόρῃσουε νὰ κρίνουε ὀρθὰ τὰ πράματα. Ὁ κ. Ταγκόπουλος εἶναι λατρευτῆς τῆς Ἀλήθειας· μὰ μὴ λησμονοῦμε πὼς στὴν Τέχνη, ἡ ἀλήθεια δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ, παρὰ σκεπασμένη μ' ἀρκετὴ λαμπρότητα ὥστε νὰ φανερώσῃ πάντοτε τὴν ἔψιν τοῦ Ὁραίου. Κι' αὐτὸ ὁ κ. Ταγκόπουλος δὲ μᾶς τῶδειξε καθόλου στὴν ἐχτέλεσιν ἡ ἰδέαν ὁμως τοῦ ἔργου του, μᾶς φαίνεται, ὅτι κέρδισε πολὺ πῖον στὸ ζετύλιγμα, γιατί ὁ «Ἄσωτος» εἶναι περισσότερο σατυρικὸς διάλογος σπιθόβολων ἰδεῶν παρὰ ἀληθινὸ δῆμα.

Τὸ ἐλάττωμα ἄλλως τε αὐτὸ εἶναι ἀχώριστο ἀπὸ τίς περισσότερες δραματικὰς προσπάθειες τῆς νεώτερης Ἑλλάδας, κι' ὁ κ. Ταγκόπουλος βρίσκεται πολὺ κοντὰ στὸ συγγραφεῖα τῶν «Κούρδων», πού εἶναι κάτι κι' αὐτό!

Τὸ πρόσωπο τοῦ πρωταγωνιστῆ Γιάννη εἶναι δυνατώτατα χαραχμένο· ἡ πλοκὴ πολὺ ζωηρὴ καὶ πολὺ χρωματισμένη.

Ὁ «Ἄσωτος» φέρνει ἄνω κάτω μετὰ τίς μπερμπαντιὰς του τὸ πατρικὸ σπῖτι· ἀνακατεύεται μετὰ τοὺς ἄλλους φοιτητῆς στὰ Βαγγελικὰ, μὰ ἔξαφνα φωτίζεται τὸ μυαλό του καὶ βλέπει τὴν ἀλήθειαν. Γυρίζει σπῖτι του καὶ ζητάει συχώρεσιν. Ἀλλὰ δὲ φτάνει ἐξαγνισμὸς μὲ λόγια μόνον· χρειάζονται προπάντων ἔργα. Φεύγει λοιπὸν γιὰ νὰ πάῃ πολεμιστῆς στὴ Μακεδονία, στὸν τόπον αὐτὸ πού δὲ θὰ σώσουε οἱ Ἕλληες

μὰ πού θὰ σώσῃ τοὺς Ἕλληες μαθαίνοντας τους νὰ ζοῦνε σὰν ἄνθρωποι, καὶ σύμφωνα μετὰ τὴν ἀλήθειαν τῆς ζωῆς. Διάφοροι κριτικοὶ χωρὶς νᾶναι ἀντίθετοι μετὰ τίς ἰδέες τοῦ κ. Ταγκόπουλου—καθὼς ὁ ποιητῆς Ἐρμονας—προτιμοῦνε ἀπὸ τὸν «Ἄσωτος» τοὺς «Ζωντανούς καὶ πεθαμμένους». Συφωνοῦμε μετὰ τὴν ἰδέαν αὐτὴν καὶ περιμένομε τὸ καινούριον ἔργο τοῦ δραματογράφου γιὰ νὰ κρίνουε ὀλόκληρη πιά τὴν τριλογία. Ἐτσι τὸ δημοτικὸν θεᾶτρο πλουτίζεται μέρα μετὰ τὴ μέρα ἀπὸ ὠραία ἔργα πού γλήγορα θὰ κάνουε μετὰ τὴν λεπτομερῆ τους ἐξέτασιν, χωρὶς νὰ λησμονήσουε τίς μετάφρασεις πού ἔχουε κι' αὐτῆς, καθὼς ὁ «Κύκλωπας» τοῦ Πάλλη, τὴν ξεχωριστὴν σημασία.

Démétrius Asteriotis
(Philéas Lebesgue)

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΝΟΥΜΕΡΑ

Προχτῆς πῆγα καὶ γὰρ στὸ Ὁδεῖο τῆς Λόττνερ γιὰ ν' ἀκούσω τοὺς διαφόρους λογίους μας τί θὰ ποῦνε στὴ φιλολογικὴ ἐσπερίδα πού διοργάνωσε ὁ κ. Γεράσιμος Βῶκος, πού δὲν ξέρω τί εἶναι καὶ τί γυρεύει καὶ μέσα.

Δηλαδή νὰ πῶ τὴν ἀλήθειαν, εἶχα ξεκινήσει ἀπὸ τὸ σπῖτι μου νὰ πάω στοῦ Ἀρνιώτη, ἀλλὰ περνώντας στὸ δρόμον μου ἀπὸ καὶ εἶδα φῶς, διάβασα τὸ πρόγραμμα καὶ δὲν ξέρω κ' ἐγὼ πὼς βρέθηκα μ' ἄλλους πολλοὺς θρονιασμένους σὲ μιὰ καρέκλαν τῆς μεγάλης σάλας τῶν συναυλιῶν. Καὶ νὰ σου ἀκούω δὲν εἶχα καλοκαθίσει, βγαίνει γιὰ νοῦμερον πρῶτον ὁ διάσημος συγγραφεὴς τῆς Κατοχῆς γιὰ νὰ μᾶς διαβάσῃ: σὲ μιὰ φυλλάδα τὸ βίον καὶ τὴν δράσιν τῆς Λίνας φὸν Λόττνερ. Δὲν ξέρω, μπορεῖ ἡ κυρία αὐτὴ ν' ἀξίζει ὅσο θέλετε καὶ νᾶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ δασκάλαν πιάνου στίς διάφορες φραντζεζοπούλες, φαναριωτοπούλες μας καὶ μπακαλοπούλες μας—μὲ συγχωρεῖς, ἀγαπημένον μου Νοῦμα, ἔρχασα πὼς ἔγινε τώρα τελεφεταῖα κέντρο σου τοῦ Γιαννάκη τὸ Ζαχαροπλαστεῖον—ἀλλὰ μοῦ φαίνεται δὲ στέκει σ' ἕναν τέτιον μεγαλόσημον δραματικὸν νὰ κάνει μέσα στὴν Ἀθήναν καὶ στὸ 1906 τὸν τελάλη, τώρα μάλιστα πού ἔγινε καὶ «ἐταιρία διαφημίσεων».

*

Νοῦμερον δεύτερον ὁ Νιρβάνας διαβάσει εἰς λά μινὸρε ἕνα παραμῦθον τοῦ Δὲν ἤξερα πὼς ὁ Φάουστ εἶχε τόσα βάσανα, δηλ. ἀφοῦ ἔγινε ἀνάγνωσμα ὅτι θὰ γίνῃ καὶ διάλεξιν στὸ Ὁδεῖο τῆς Λόττνερ. Γιατί δὲν εἶταν τίποτ' ἄλλο ὁ σωρὸς τῶν παραμυθιῶν τοῦ Νιρβάνα γιὰ τὸ γέρον πού ὅλα τᾶξερε, ὅλα τᾶχε μελετήσει μὲς τὸ ἀνήλιο γραφεῖον του τὸ παραγεμισμένον μὲ νεκροκεφαλὰς καὶ σαῦρες καὶ μονάχα τὴν ἀγάπην δὲν εἶχε δοκιμάσει, παρὰ ὁ Φάουστ ὅπως μᾶς τὸν χαραχτήρισε ὁ Γκαῖτε, μετὰ τὴν διαφορὰ πού ὁ Φάουστ τοῦ Γκαῖτε γνωρίζοντας τὴν ἀγάπην ξαναγεννιέται, ξαναγιάνει, ἐνῶ ὁ σοφὸς τοῦ Νιρβάνα πεθαίνει.

Δὲ σὰς φαίνεται ὅτι ἐδῶ συμβολίζεται ὀλόκληρη ἡ δράσιν τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ τῆς παρέας του; Ὁ Νιρβάνας θέλει νὰ πεθάνῃ ὁ σοφὸς του τὴ στιγμὴν πού ἀρχίζει νέα ζωὴ νὰ νοιώθῃ γύρω του, τὴ στιγμὴν πού αἰστανεται νὰ ζεστάνῃ τὰ χεῖλια του ἕνα φιλὸν ἀγάπης, ὅπως μὲς τῆς στήλης τοῦ περιοδικῶν τους θέλουε οἱ κύριοι αὐτοὶ νὰ πεθαίνει κάθε καινούργια ἰδέαν πού τὴ ζεσταίνει μιὰ πνοὴ ζωῆς.

Ὁ κ. Νιρβάνας μετάφρασε στὰ «Παναθηναῖα» μιὰ σειρά νορβηγικὰ παραμῦθια πούναι ἀληθινὰ ἀρι-

τουρηματάκια· αλλά ο άνθρωπος δὲ στάθηκε ἴσα μὲ δῶ, θέλησε νὰ τὰ μιμηθῆ. Τέλος πάντων, πᾶσι καλὰ, ποιὸς τοῦ εἶπε νὰ μὴ γράψῃ παραμύθια, ἀλλὰ χάθηκε νὰ πάρει ἀπὸ τὴν πλούσια λαϊκὴ παράδοσή μας; εἴταν ἀνάγκη νὰ μᾶς κάνει τὸ Φάουστ παραμύθι; ἀκόμα καὶ οἱ Νεραίδες τοῦ πού χορεύαν τὴ νύχτα μπρὸς σὸ σόφῳ μου φάνηκαν σὰ ψιλόλιγνες γερμανίδες πού χορεύαν κάτω ἀπὸν οὐρανὸ πού τὸ φεγγάρι πρόβαλε δειλὰ θολωμένον μὲσ' ἀπ' τὰ σύννεφα. Παῦ εἶναι οἱ δικές μας οἱ λιγερές πού τοὺς χοροὺς του εἰσάκουσε μὲ τοῦ μεσονυχτιᾶτου φεγγαριῦ τ' ὀλόλαμπρο φῶς κάτω ἀπ' τὸν καθάριον οὐρανὸ μας ἢ μὲ τοῦ μεσημεριάτικου ἡλιοῦ τὴ λαύρα; Αὐτὲς δὲ χορεύαν γύρω σὲ σοφοὺς κίτρινασμένους ἀπ' τὴ μελέτη, ἔχουν μαζὶ τοὺς παλληκάρια νὰ τοὺς κρατοῦνε μὲ τὴ φλογέρα τὸ ρυθμὸ.

*

Ἄλλὰ σῶνον αὐτὰ γιὰ τὸν ἕνα Παναθηναϊκὸν ἄρα ἄς ἐρθοῦμε στὸν ἄλλο πού βγήκε μετὰ ἀπὸ δαῦτον, νούμερο τρία, στὸν κύριον Ξενόπουλο πού μᾶς μίλησε γιὰ τὸ «ῥαϊκὸν βιβλίον», καταλαβαίνετε βέβαια, σὲ γλώσσα παστρικέβουσα. Δὲ μπορεῖ νὰ χωρήσῃ τὸ κεφάλι μου ἕνα πρᾶμα, πῶς μποροῦν αὐτοὶ οἱ ἄθρωποι ν' ἀνεβαίνουν καὶ νὰ κατεβαίνουν ὅλη τὴ γλωσσικὴ σκάλα μὲ μιὰ ἀφέλεια πού μόνο ἡ ἀμάθεια μπορεῖ νὰ προστατεύῃ ἢ ἡ δίψα ὅπως ὅπως καὶ ὅπου νᾶναι ν' ἀκουστοῦν καὶ ὄχι βέβαια ἀληθινὸ καλλιτεχνικὸ αἶσθημα πού συνταιριασμένον βρίσκεται πάντα μὲ τὸν καλλιτεχνικὸ ἐγωισμὸ. Λές κ' εἶναι κουρντισμένα ὄργανετα πού παίζουν ἀνάλογα μὲ τίς νότες πού τὸ κέφι σου ταίριασε σὸ μηχανισμό τοὺς καὶ πού μονάχα τοὺς δὲ μποροῦν νὰ βγάλουν κανένα μουσικὸ ἦχο. Γιατὶ δὲν εἴταν βέβαια καμιά ἀνάγκη νὰ βγῆ νὰ μιλήσῃ ὁ κ. Ξενόπουλος γιὰ τὸ «ῥαϊκὸν βιβλίον» ἂν εἶχε κάποιον ἐγωισμὸ καὶ συναίσθησιν ὅτι «ῥαϊκὸν βιβλίον» εἶνε ὁ «Κόκκινος βράχος»; ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἢ δὲν ἔχει ἄλλο προτέρημα ἢ δὲν ἔχει τὸ ἀγνώθι σαυτάν.

Μᾶς εἶπε λοιπὸν ὅτι τὰ βιβλία μποροῦν νὰ διαίρεθῶνται σὲ δύο μεγάλας τάξεις, στὰ σοφὰ βιβλία καὶ στὰ ῥαϊκὰ βιβλία. Καὶ σοφὰ βιβλία εἶναι ὅσα χρειάζονται γιὰ τὴ μελέτη τῆς Ἐπιστήμης, καὶ ῥαϊκὰ ὅσα ἔχουν μέσα μυθιστορήματα, ποιήματα καὶ ἄλλα φιλολογικὰ δημιουργήματα. Στὸν τόπον μας δὲν ὑπάρχουν ῥαϊκὰ βιβλία παρὰ μόνο σοφὰ. Κοροΐδευε βέβαια δῶ ὁ κ. Ξενόπουλος γιατί δὲ θέλω νὰ υποθέσω ὅτι μιλοῦσε σοβαρὰ ἐξὸν ἂν ἐννοῦσε τὴ Γραμματολογία τοῦ Μιατριώτη. Αὐτὸ φαίνεται νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀπ' ὅσα παρακάτω εἶπε, ὅτι τὰ ῥαϊκὰ βιβλία στὸν τόπον μας δὲν ἀγοράζονται, δὲ διαβάζονται ὅπως σ' ἄλλα μέρη καὶ οἱ συγγραφεῖδες τοὺς πού πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς θὰ εἶχαν τὴν πρώτη θέσιν καὶ στὰ ξένα σὲ πολλοὺς Νομούς εἶνε δλάτελα ἀγνωστοί. Μᾶς φώτισε . . . ἀλλὰ δὲ νομίζει ὁ κ. Ξενόπουλος ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι ἕνας ἀπὸ κείνους πού ἀντὶ νὰ φροντίσουν νὰ διορθώσουν αὐτὸ τὸ κακὸ τὸ πᾶνε σὲ μᾶκρος μὲ τὴν ἀνόητη ἐπιφύλαξή τοὺς καὶ τὴ μισή τοὺς γλώσσα; Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ λέμε, τὰ ξέρει καὶ τὰ ξέρουμε καὶ τὰ ξέρουμε καλύτερα, τοῦλάχιστο ὁ κ. Ξενόπουλος μὲ φαίνεται, ἀλλὰ . . . μέσα σ' ἕνα ἄλλο ἀμφιβολίας θεμελιώνεται ὅλη ἡ κακομοιριά μας.

Ἄλλὰ, λένε μόνο οἱ γέροι· τὰ νιάτα λένε, μπρός· καὶ τώρα μὲ τὸ συμπάθειο, ἐπειδὴ τὸ φέρνει ὁ λόγος, νὰ κάνω μιὰ παρεκκασούλα.

Μετὰ μέρη βρισκόμουν μὲ τὸν Ταγκόπουλο στὴν Πλατεῖα τοῦ Συντάγματος ὅπου συναπακροῦμε τὸ

Ζησυνιάτη καὶ ἀφοῦ χαριετηθήκαμε μᾶς εἶπε ὅτι εἶνε ἄρρωστος γιατί ἐμείνω δὲξω προχθὲς λίγο ἀργότερα· καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸν Ταγκόπουλο τοῦ λέει· «Ἐ! γέρασαμε, δὲν εἶμαστε πιά γιὰ τέτιες παλληκαριές». «Ἐγὼ δὲ γέρασα καθόλου, φωνάζει γελώντας ὁ Ταγκόπουλος, τώρα αἰσθάνομαι ὅτι ξανανιώνω». Νὰ σὰς πῶ τὸν χάρηκα τὸν Ταγκόπουλο ἐκείνη τὴ στιγμὴ, μούρθε νὰ τὸν ἀγκαλιάσω καὶ μὴ γελᾶτε μὲ τὸν ἐνθουσιασμό μου, ἔβλεπα μπροστά μου μιὰ εἰκόνα ζωντανῆ αὐτῆς τῆς κατάστασης. Ἐβλεπα στὰ Ταγκόπουλου τὴ μεγαλόπρεπη κορμοστασιά νὰ ξεχωρίζῃ δλη ἡ ζεστασιά τῆς ἰδέας πού ζεῖ στὶς ψυχῆς ὄλων ἐκείνων πού σ' ὅποια ἡλικία καὶ ἂν βρίσκονταν ἔχουν τὰ νιάτα στὴν καρδιά, καὶ ἀπέναντί τοὺς ὄλη τὴ γερωντίστηκη κρυάδα σ' ἕνα ἄθρωπο νέο πού γέρασε, ὅπως παρατήρησα, γιὰ νᾶναι ἀπ' τὴν παρέα τῶν Παναθηναίων· θὰ μοῦ πείτε ἄλλοι νὰ τὸν ἴδῃ καὶ τὸν κούτρα του . . . ἀλλὰ τέλος πάντων. Διαβάστε καὶ τὴν κρίση πούχει γράψῃ σὸ περιοδικὸ τοὺς γιὰ τὰ καινούργια βιβλία πού βγήκανε καὶ θὰ δεῖτε ὅτι δὲν μπόρεσε ὄλο ἐκείνο τῆς ζωῆς τὸ ξεχειλιμὸ πού βρίσκεται μέσα στὴ μετάφραση τοῦ Κύκλωπα οὔτε κἂν νὰ σαλέψῃ τὸ νεκρωμένο τοῦ ὄργανισμοῦ, γι' αὐτὸ μᾶς ξεφουρνίζει ἐκείνα τὰ γερωντίστηκα παραμιλητὰ λέγοντας ὅτι ὁ Πάλλης εἶναι Κύκλωπας μ' ἕνα μάτι. Ὅτι εἶναι Κύκλωπας δὲ χωράει καμιά ἀμφιβολία, ἀλλὰ ἔχει μάτια δεκατίσσερα, ἐνῶ αὐτοὶ ὄλοι τοὺς εἶνε θεόστραβοι· γι' αὐτὸ τοῦ Πάλλη τὸ βιβλίον τὸ λέν κμὴ ἐπιμελημένον» καὶ τοῦ Ξενόπουλου τὴ Μαργαρίτα Στέφα «κομπογραφήμενον» δηλαδὴ «ῥαϊκὸν βιβλίον» εἶδατε πῶς τοὺς μονάζει ἄμορφα ὁ μοσχομυρουδάτος αὐτὸς τίτλος πού ἴδιος ὁ συγγραφεὺς τῆς μᾶς τὸν ξεφουρνίσει· χχχχχχ του.

*

Ἄλλὰ ἄς προσέξουμε στὴ διάλεξή μας, γιατί βγαίνει νούμερο τέσσερα, ὁ Μαλακάσης, γιὰ νὰ διαβάσῃ ποιήματα. Μὲ μιὰ γλυκεῖα ἀπαγγελία ποῦναι χαρακτηριστικὰ τοῦ ποιητῆ μᾶς διάβασε μερικὰ ποιήματά του, τὰ περισσότερα καὶ ἂν δὲν κάνω λάθος ὄλα γνωστὰ ἀπὸ τὴ συλλογὴ του καὶ ἀπὸ διάφορες ἄλλες δημοσίεψες καὶ τίποτα ἄλλο.

*

Τώρα εἶναι τὸ μεγάλο γλέντι πού βγαίνει ὁ Μπάμπης Ἄννης· εἶδατε πῶς σὲ ὄλα τὰ βαριετὲ ἀφίνουν τὰ καλύτερα νούμερα τελευταῖα, καὶ ἐπειδὴ εἶπαμε γιὰ Βαριετὲ ξέρετε τί ἐντύπωση μοῦ ἔκανε ὁ Ἄννης; σὲν τὴν ἐντύπωση πού μοῦκανε ἡ Ζᾶν-Νταράς ὅταν τὴν εἶδα ὕστερ' ἀπὸ χρονιά πολλὰ ἡσυχίας νὰ βγαίη πρόπερου στὴν Ἀλάμπρα. Στὰ χέρια του κρατοῦσα ἕνα μάτσο χοντρὸ χαρτιά σὲν κ' ἐκείνο πού τοῦφερε μιὰ μέρα σὸ γραφεῖο του ἕνας νέος. Ὁ νέος, μᾶς εἶπε, ὅτι εἶχε καὶ μέσα σαχλαμάρες πού τοὺς ἔκανε νὰ γελᾶσουν καὶ νὰ φτιάσουν καὶ σύλλογο, καὶ μεις γελᾶσαμε ὄχι βέβαια μὲ τ' ἀστεῖα ἀλλὰ γιὰ τίς σαχλαμάρες καὶ θυμηθήκαμε μὲ σιχασιὰ τὸν καιρὸ πού εἴταν ὄλα γύρω ὀλόγυρα στὴ σκοτεινιά.

Στὸ δρᾶμα τοῦ νέου, γιατί δρᾶμα εἴταν τὸ μάτσο αὐτὸ, μᾶς εἶπε ὅτι «ὄλα τὰ πρόσωπα ἐφθέγγοντο τὴν αὐτὴν γλώσσα» ἀποῦ φθέγγεσαι καὶ σὺ καὶ οἱ ὁμοιοί σου» ἀκούγεται νὰ ψιθυρίζῃ ἕνας γνωστὸς δηγηματογράφος μᾶς πού καθότανε μπρὸς μου. Πιοῦς νὰ ἐννοῦσε ὁμῶς ὅπως; λέτε καὶ κείνους πού βγήκαν πρὶν ἀπ' αὐτόν; ἴσως.

Ἐδῶ μᾶς ἐρχεται νὰ κάνουμε καὶ μιὰ τρελλὴ σκέψη· μήπως στὶς τάσες κηδίες πού δεχάτην τὰ γιὰ τ'

ἄχρηστα καλάθι τῆς φημερίδας πού ἐργαζότανε ὁ κύριος αὐτὸς, μήπως παράπεσε καὶ κανένα καλὸ πού τοὺς φάνηκε ὄλων ἐκείνων τῶν κυρίων Εἰσαγγελῶν σὲν τᾶλλα καὶ ἴσως νὰ γελᾶσανε καὶ μὲ δαῦτο Μπορεῖ μάλιστα νὰ σὰς πῶ ὅτι ἔχω πεποίθησιν ὅτι ἂν ἔτυχε πραγματικὰ καὶ τοὺς πῆγαν κανένα τέτιο θὰ βρῆκε τὴ μοῖρα τῶν ἄλλων, γιατί δὲν εἴταν οὔτε εἶναι αὐτοὶ σὲ θέση νὰ ξεχωρίσουν τὸ πολὺ ἔσκημα ἀπὸ τὸ πολὺ καλὸ, αὐτοὶ πού ὄλα τὰ γραμμένα τοὺς μᾶς φαίνονται εἰσαγγελικά.

Καὶ μὲ τὴν εἰσαγγελικὴ κῦτῃ ἀγόρευση τέλειωσε κ' ὄλο τὸ πανηγύρι, ἀλλὰ ἐγὼ νὰ σὰς πῶ τὴν ἀλήθειαν δὲν ἐννοῶσα νὰ σχολᾶσω ἔτσι γλήγορα· πῆγα καὶ στοῦ Ἀρνιώτη καὶ κάθησα ὡς τὰ ξημερώματα — μεταξύ μας σὰς παρακαλῶ — μὴ τὸ μάθη κανεὶς Παναθηναϊκός.

ΠΙΘΑΓΟΡΑΣ

ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ

(Στὴ στήλη αὐτὴ θὰ κρεμῶμε κάθε βδομάδα, σὲν κερφάλια ληστῶν, ὅλες τίς δουνταξίες κ' ἀνορθογραφίες πού βρίσκονται σὲ καθαρευουσιάνικα βιβλία. Συνεργάτες τῆς στήλης αὐτῆς θᾶναι ὄλοι οἱ ἀναγνώστες μας, ἀρκεῖ μοναχὰ πλάι σὸ βιβλίον πού θὰ μᾶς στέλνουνε νὰ σημειώσῃν τὸνομα τοῦ βιβλίου καὶ τὸν ἀριθμὸ τῆς σελίδας πού βρίσκεται).

«... ἄτινα δίδουν μίαν ἰδέαν τῶν κρατοῦντων ἐν τῇ νέᾳ ἀντεπροσωπείᾳ ἀρχῶν».
(«Ἐστία», 7 Μαΐου 1906, σελ. 1, στήλη 4).

«Τὸ ποσὸν τοῦτο ... ἐξασφαλίζει τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πρώτου συλλαβόντος τὴν ἰδέαν Μικρασιᾶτου».
(«Ἐστία», Μαΐου 10, σελ. 3, στήλη 2).

«Τοῦθ' ὅπερ ἀσυγγνώστως κατακροῖον».
(«Ἀκρόπολις» 28 Ἀπριλίου, σελ. 1, στήλη 3).

«... Εἰσελθὼν ἐν τῷ γραφεῖῳ...».
(«Ἀκρόπολις» Μαΐου 1, σελ. 3, στήλη 5).

«Ἡὐχαρίστησε τὸ Ράιχσταγ διὰ τὰς ἐνδεῖκνον ὁμῶν ἐν ἀστυνομησίᾳ».
(«Ἀθηναῖς» Μαΐου 2, σελ. 3, στήλη 4).

«Ἡ Κυβέρνησις εὐρίσκειται ἐν τῷ τελεῖο ὁ ὕσθαι μετὰ σοβαρᾶς Ἐταιρίας περὶ πλήρους δικτύου...».
(«Πατρίς», 30 Ἀπριλίου, σελ. 1, στήλη 3).

«Ἡσθάνθη π ο λ λ ἡ ν πικρὰν τὴν ἀλήθειαν ἐνὸς λακωνικοῦ μας».
(«Ἀκρόπολις» Μαΐου 3, σελ. 2, στήλη 2).

«... νομίζομεν, ὅτι ἡ μελιόρρητος γλῶσσα τῶν ἱεροκηθῶν μας καλλίτερον θὰ ἦτο νὰ ἐρητόρουνεν ὑπὲρ προακτικωτέρων καὶ κοινωνικωτέρων ἀρετῶν ἀφ' ἵνοντες τὴν ἐρευναν τῶν μεταφυσικῶν εἰς τοὺς ἐπιστήμονας.»

Καὶ πῶς κάτω:

«Τὸ σὴ ἔκφρων ἢ χαρὰ καὶ ὑπερηφάνειά των.»

(«Ἀκρόπ. Μαΐου 2, σελ. 2, στήλη 2, ἐπὶ Λακωνικά).